

12/ 24-26 ΜΑΡΤΙΟΥ 2023

Ο ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΟΣ ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΗΜΑΤΟΣ

Είχα έναν θείο που δήλωνε ότι ποτέ δεν έκανε φορολογικά δήλωσι - ενώ είχε εισοδήματα, δούλευε σαν δικηγόρος, ποτέ δεν τον είχε εντοπίσει το σύστημα. Μου άφησε πεθαίνοντας το 3% ενός γραφείου 33 τετραγωνικών στην Αθήνα, νοικιασμένο σε δικαστικό επιμελητή, και επειδή είχα το υπόλοιπο 97% από τη μάνα μου που ήταν κουνιάδα του (δηλαδή ο θείος αυτός είχε παντρευτεί την αδερφή της μάνας μου), είπα να αποδεχτώ την κληρονομιά, οπότε άρχισα να το ψάχνω το θέμα, ο θείος δεν είχε κάνει δηλώσι τα τελευταία 15 χρόνια, ούτε είχε πληρώσει ΕΝΦΙΑ, ούτε ΦΠΑ, αυτό έπρεπε να το ψάξουμε παραπάνω, μου είπε ο έμπειρος κύριος Δ. στη ΔΟΥ... ΑΘΗΝΩΝ, πρέπει να πάτε να δείτε και τι ΕΦΚΑ χρωστάει, τις εισφορές του, μα πώς είναι δυνατόν να μην του είχε βεβαιωθεί φόρος, ούτε καν πρόστιμο μη υποβολής δηλώσεων, μου είπε σχεδόν αλλόφρων ο κύριος Δ. της ΔΟΥ..., μετά πήγα και στον δικηγόρο σύλλογο, ο θείος είχε να πληρώσει εισφορές πάνω από 20 χρόνια, αλλά παρέμενε κανονικά εγγεγραμμένος ακόμη και μετά θάνατο, μετά πήγα και στον ΕΦΚΑ στην Ακαδημία, με εξυπρέτησε ένας έμπειρος μουστακαλής με βαριά κριτική προφορά - ίντα θέλει το κοπέλι; -, στον ΕΦΚΑ λοιπόν ανακαλύψαμε (τρέχανε πέντε-έξι υπάλληλοι αναστατωμένοι πάνω-κάτω αρκετά ώρα) ότι ο θείος είχε τρεις διαφορετικούς αριθμούς μητρώου ασφαλισμένου στο Ταμείο Νομικών, υπό τρεις διαφορετικές διευθύνσεις, Σοκράτους, Αριστοτέλους αλλά και Ασκληπιού κοντά στην «Πολιτεία». Η ιστορία δεν έχει punch-line, δεν έχει γερή ατάκα στο τέλος, γιατί η ιστορία πάντα συνεχίζεται. Ο θείος αυτός πρέπει να είναι το πιο αξιόλογο άτομο που βγήκε ποτέ, εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, από την οικογένειά μου. Μπορεί αυτό που πέτυχε στο μέλλον να διδάσκει, μπορεί το glitch, το bug, η ασυνέχεια, όπως θέλετε πείτε το, που εισήχθη στο σύστημα τώρα που πρώτη φορά τον ψάχνουμε, μετά θάνατο, να οδηγήσει ολόκληρο το σύστημα στην κατάρρευση, σαν μια γραφειοκρατική μαύρη τρύπα, που θα τα ρουφήξει όλα μέσα της, από τον τελευταίο νόμο Χατζηδάκη (μαζί με τον ίδιο τον νομοθέτη υπουργό του) μέχρι τον τελευταίο φύλακα των γραφείων του ΕΦΚΑ στην Ομόνοια.

Η Ομόνοια, ναι, εδώ νομίζω είναι το κλειδί - εξάλλου η πλατεία, πιθανώς ίσως και ο κεντρικός πίδακας νερού που βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο της, βρίσκεται ακριβώς στο κέντρο του νοπτού σκαλνπού τριγώνου που σχηματίζουν οι τρεις διευθύνσεις του θείου. Η Ομόνοια είναι ο τρόπος, μαζί με τον θείο που τη συνοδεύει, να προσεγγίσω (αλλιώς δεν κατέστη για μένα δυνατόν) το τελευταίο βιβλίο του Χάρη Βλαβιανού. Το βιβλίο αυτό είναι μια σειρά ιστοριών παρ' ολίγον ομόνοιας, παρ' ολίγον καταγραφής στο σύστημα, παρ' ολίγον σωστές κι εμπρόθεσμης πληροφοριών φθόνων κι εκπλήρωσης όλων των ασφαλιστικών και λοιπών υποχρεώσεων ενός και μιας εκάστου εξ ημών

ΤΟΥ ΘΡΟΦΕΑ ΑΠΕΡΗ

έναντι του συστήματος που μας περιλαμβάνει, ου μην και μας περιέχει. Το βιβλίο αυτό του Βλαβιανού περιέχει ιστορίες προσώπων που συνομιλούν - ναι συν-ομιλούν, η ομιλία από αρχαιοτάτων δεν ήταν τίποτε λιγότερο από την πλήρη σωματική, σωματικότητα ένωση δύο ή και περισσότερων ανθρώπων - και έτσι συν-ενώνονται και συν-υπάρχουν παρ' ολίγον.

Παρ' ολίγον, ναι, γιατί λίγο θέλει κανείς για να σαλτάρει - και οι παντοίετροποι ήρωες και ηρώιδες του Βλαβιανού είναι όλες και όλοι τους ένα βήμα πριν από το τελικό σάλτο μορτάλε, τη βουτιά στο κενό της μη ομόνοιας. Γιατί παντού στους, πικαρέσκους σχεδόν, διαλόγους του (όπου πικαρέσκο μπορεί να αποκληθεί κάθε αστικό περιπετειώδες νεο-ηθογράφημα) παραμονεύει, ελλοχεύει ή και εκσπάζει οριστικά η μη ομόνοια, η γνωστή κι αγαπητή σε όλους τους καλούς συγγραφείς κι επαρκείς αναγνώστες διόνοια. Όλοι οι ήρωες του Βλαβιανού, ένας προς έναν, ποτέ δεν είναι of the same mind, ομόνοιο, ομοίου νοός, ποτέ, με λίγα λόγια, δεν συμφωνούν ακριβώς μεταξύ τους, ούτε καν με τον εαυτό τους, τον ίδιο τον προ ελαχίστων στιγμών δικό τους εαυτό. Παρακολουθούμε - ξέπνοιοι σαν τους αλλόφρονες υπαλλήλους που τρέχανε να βρουνέ ποιο από τα τρία ΑΜΚΑ ήταν πραγματικά ο θείος - ένα διαρκές είπα-είπες, είπα-ξείπα, ξείπες-είπες, εμπνευσμένο από τις καλύτερες στιγμές του E.E. Cummings (βλέπε το περίφημο ποίημά του, του 1935, που έχει μεταφράσει ο Βλαβιανός εξαιρετικά στο 33Χ3Χ33, την ανθολογία του ποιημάτων του Κάμινγκς - «να τ' αγγίξω; είπες αυτός / (θα τσιριξώ είπες αυτή / μια φορά είπες αυτός) / απαλά είπες αυτή», έτσι ξεκινάει το ποίημα και έτσι πάει ως την τελευταία του στροφή: «(χύνω! είπες αυτός / σβήνω είπες αυτή) / είσαι δικιά μου! είπες αυτός / (είσαι δικός της! είπες αυτή)». Εκκινώντας από αυτή την αρχετυπική συνομιλία του μοντερνιστή Κάμινγκς και περνώντας από τον ιδιοφυή επίγονό του, τον παραγνωρισμένο στα μέρη μας James Tate (1943-2015), που έστισε αντίστοιχους διχονοϊκούς διαλόγους (όχι παρανοϊκούς, απλώς διχονοϊκούς: διαλόγους όπου το μυαλό σου σκίζεται, σκεδάζεται, στα δύο, στα τρία, στα τέσσερα, σαν τούσε - πόσους αλήθεια; - αλλόφρονες υπαλλήλους που πάντα προσπαθούν να συμμαζέψουν τ' ασυμμάζευτα κάθε θείου νοός - βλέπε ιδίως τη μεταθανάτιος εκδοθείσα συλλογή του Tate *The Government Lake*, με το φερώνυμο ποίημα και άλλα όπως το εξαιρετικό «Truth») - με αυτό το αμερικανικό σουρε-

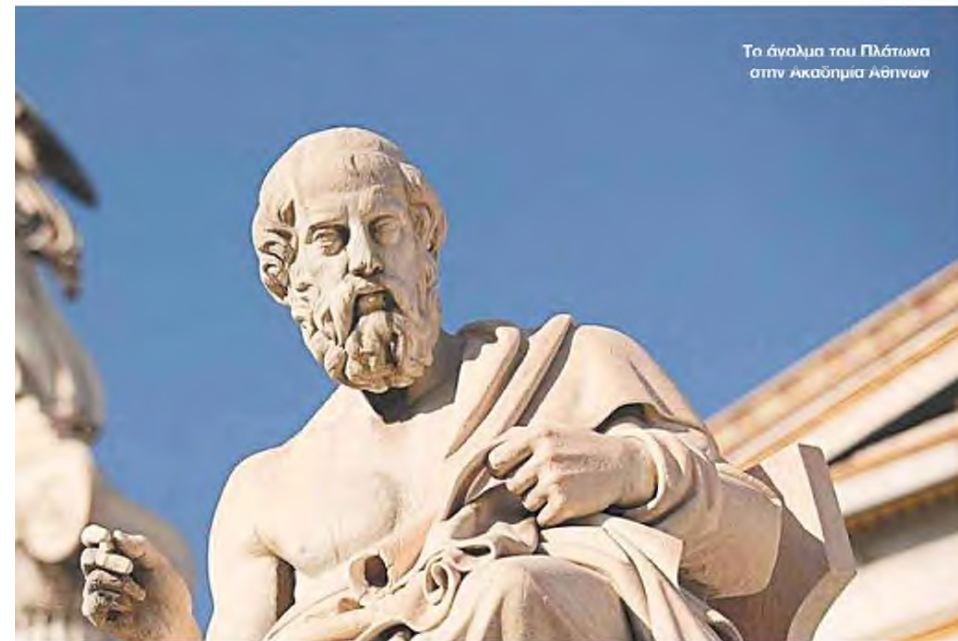
αλιστικό μπαρόκ ως βάση ο Βλαβιανός ανεβάζει πολλά πρόσωπα στο φαντασμαγορικό πάλκο των πολλαπλών συνενρήσεων, πρόσωπα ανθρώπων της πόλης που κατά το κοινώς λεγόμενον ψάχνονται, και εξαγεί... τι, αλήθεια; Πάντως, όχι την αλήθεια, όχι την εξ ομοιοίας εκείνη κατάσταση όπου ο νους συμφοιλιωμένος με τον εαυτό του και με τους γύρω νούς μπορεί οριστικά να αντιστρατευτεί κι εντέλει να υπερνικήσει τη λήθη. Βάζει και πολύ από τον δαιδαλώδη, εμμεγέθη εαυτό του ο Βλαβιανός σε αυτές τις διχογνωμίες, παρελάνουν πολλοί ποιητές (κυρίως παρ' ολίγον ποιητές) και ποιητικά τσιτάτα και διακειμενικότητες και διαβάσματα και μεταφορές και μετωνυμίες και κάθε λογής παίγνια λέξεων και καταστάσεων. Αυτά, σαν να μας λέει ο Βλαβιανός, είναι τα όπλα του απέραντου κεμένου εντός του οποίου όλοι κατοικούμε: η γλωσσικότητα (σύστημα - δομή - διαφορών, επί της αυθαιρεσίας του γλωσσικού σημείου, και όχι κατάλογος θετικών όρων, όχι νομενκλατούρα η γλώσσα κατά Saussure, για να μην ξεχνιόμαστε), η ρητορικότητα (αδιόκοπα σχήματα λόγου, με κύρια τη μεταφορά και τη μετωνυμία) και η διακειμενικότητα (εδώ που φτάσαμε, με τόσο γιγαντωμένο το προϋπάρχον ημών αρχείο), αυτά τα τρία είναι τα όπλα της γλώσσας του κεμένου που μας περιέχει, αλλά αυτά τα ίδια είναι και οι τρεις αξίλειες πτέρνες, τα τρία τριωτά (σαν τις τρεις διευθύνσεις του θείου που κυκλώνουν παραπλαντικά την κάθε ομόνοια) που διαρκώς υπονομεύουν και αποσταθεροποιούν και αποδομούν κάθε σταθερό νόημα - που κάνουν, σχηματικά, τους υπαλλήλους του νου να τρέχουν! Μην ψάχνετε τελικό νόημα, η γλώσσα είναι γλιστερή, και το κείμενο που όλοι ενοικούμε τσουλήθρα.

ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ

Κι αν ο Πλάτωνας (και μη μου πείτε «αχ, πάλι αυτός» γιατί έχουμε και μια κάποια ευθύνη εντόπιας κδεμονίας ή κδεμονεύσεως εντοπιότητας ως Έλληνες), αν ο Πλάτωνας

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

κάνει διά της γραφής (που γίνεται δυνατή κατόπιν – και διά; – του θανάτου του πατρός-λόγου-Σωκράτη, μας λέει ο Ντερνιτά), αν ο Πλάτωνας κάνει την υπερπροσπάθεια να χάσει η γλώσσα τα χαρακτηριστικά τσουλήθρας που έχει, και αν διά της κατα-γραφής των «Διαλόγων» του, προσπαθεί απεγνωσμένα να την κάνει να μετασεί αληθείας, το ίδιο το κείμενο, το γραφτό του μας λέει: «Οχι, η γραφή δεν υπερέχει του προφορικού λόγου, υποτάσσεται σε αυτόν, τα γραπτά είναι πάντοτε σιωπηλά, δεν μπορούν να απαντήσουν, να επεξηγήσουν, να υπερασπιστούν σπουδή περί αυτά γίγνεται») με τη διαλεκτική τέχνη, τον προφορικό λόγο και διάλογο – έτσι λέει ο βασιλιάς-θεός Θαμους-Αμμων στον εφευρέτη τη γραφής Θεουθ, έτσι λέει, επιβεβαιώνοντας, ο προφορικότατος Σωκράτης στον «Φαίδρο» (Πλάτωνος «Φαίδρος», 276ε-277α).

Εντάξει, μας λέει ο Βλαβιανός (παραπλανητικά πιστός στον Σωκράτη), καλύτερα ο προφορικός λόγος για να συνεννοούμαστε: άρα το γραπτό μου θα είναι υπερπροφορικό, στόματα-πολυβόλα, διάλογοι χωρίς τέλος, είπα-είπες – έλα όμως που αυτή η υποταγή του γραπτού μου λόγου στον προφορικό, όπως συστήνουν ο Θαμους και ο Σωκράτης, αυτή η υπερπροφορικότητα αντί να οδηγήσει στη νόση οδηγεί στην α-νοησία! Α-νοησία: μια reductio ad absurdum του πλατωνικού διαλεκτικού οράματος.

Οπότε, όλα, ακόμη και τα προφορικά, είναι κείμενα, τσουλήθρες, διαρκείς αναβολές του νοήματος: ο νεαρός Βλαβιανός (δύσκολο να κρυφτεί πίσω από προσωπείο γραφής) κατορθώνει το κρεβάτι του πατέρα-λόγου-ήλιου (κατά την τυπολογία του Ντερνιτά στη *Φαρμακεία του Πλάτωνος*): «Ο γιος σου με κατόυρησε χθες βράδυ! Έκανε τα σεχντίνα μουσκεμα!» λέει ο σπανίως παρών πατέρας, φεύγοντας, στη μάνα – «Το δικό μου δώρο» επιγράφεται το

κείμενο. Αρα, αφού ούτε ο προφορικός λόγος, ο διάλογος, οδηγεί σε νόημα, τι μένει;

Μισό λεπτό, παρακαλώ! Δεν έχει νόημα η ανάλυση (προφορική τε και γραπτή) με βάση την κοινωνική τάξη, το φύλο ή τη φυλή; Αυτή δεν είναι η σύγχρονη αγία τριάδα του νοήματος; Αυτές δεν είναι οι τρεις διευθύνσεις που πολιορκούν αποτελεσματικά την ομόνοια; Έχει πολλά ο μπαξές του Βλαβιανού περί της πάλης των φύλων, αλλά και κάποια περί της πάλης των τάξεων (ειρωνικά προς τις πραγματώσεις του μαρξισμού, που προτιμάει να τον βλέπει ως σύστημα που εκπληγάζει όχι από τον Κάρλο αλλά από τον Γκράουτσο Μαρξ), ακόμα και κάποια περί της πάλης των φυλών (όπως η ιστορία του μεταφραστή από τα σουαχίλι που δεν γνωρίζει σουαχίλι) – πλην όμως νόημα τελικό ούτε από αυτά προκύπτει. Δεν είναι λύση τα ανθρώπινα δικαιώματα, δεν είναι λύση ο φεμινισμός, δεν είναι λύση η αντιπαριαρχία, ο αντιφαλλογοκεντρισμός, ο νεομαρξισμός, η οικολογία, τα κινήματα, η αυτοδιάθεση, η ποίηση: «Η μητέρα σας είναι ναζί;» είπα. «Ναι, αλλά διαβάζει πολλή ποίηση» είπα» (σ. 170). Ο,τι ριζοσπαστικό και να πιστεύουν οι ηρωίδες και οι ήρωές του, την άλλη στιγμή το καταστρατηγούν. Σαν μια κοινωνική εξέγερση που διοργανώνεται μέσω WhatsApp. Όλες, όλοι και όλα χορεύουν ένα βαλς αποχαρτισμού του καθαρού λόγου. Ο καθαρός λόγος-πατέρας διαρκώς γεμίζει λεκέδες: «Η γυναίκα μου γίνεται έξαλλη μαζί μου κάθε φορά που κάθεται να φάω, επειδή λερώνω τα ρούχα μου.[...] Και σαλάτα να είχαμε, όταν θα σηκωνόσουν από το τραπέζι, πάλι γεμάτος λεκέδες θα 'σουν» (σ. 136). Τίποτα δεν καθαρίζει, τίποτα δεν ξεκαθαρίζει, τίποτα δεν οδηγεί σε κεντρική λύση, αφού όλα διαρκώς καθίστανται έκκεντρα: σε καμία στιγμή δεν παρεκκλίνουν από το έκκεντρο, ούτε για χάρη του αγγλοτραφούς common sense του συγγραφέα – το νησί της ομόνοιας (αυτό με το κεντρικό, θεόρατο σιντριβάνι) δεν αντικαθίσταται από κανένα άλλο νησί ή νησίδα, παρά

μόνα από θάλασσα, για να θυμηθούμε την ωραία εικόνα της Κρίστεβα. Αρα, πάμε ξανά: αφού ούτε ο προφορικός λόγος, ο διάλογος, οδηγεί σε νόημα, τι μένει;

ΟΜΟΝΟΙΑ, ΑΛΗΘΕΙΑ, ΣΟΦΙΑ

Δεν μας μένει παρά η γραφή, «εν ύδατι μέλανι [γράφειν]» (Πλάτωνος «Φαίδρος», 276ε), ο «γεγραμμένος λόγος» που δικαίως θα μπορούσε να αποκληθεί «είδωλο του ζώντος κι εμψύχου λόγου» του «ειδότος», του ανθρώπου που γνωρίζει και καταλαβαίνει («Φαίδρος», 276α): η γραφή και, μαζί, μια υπόσχεση ομόνοιας-αλήθειας-σοφίας, μια υπόσχεση αιώνιας παρουσίας του αιώνιως απουσιάζοντος πατέρα, αιώνιως απουσιάζοντος γιατί πώς μπορούμε να δούμε κατάντα τον ήλιο χωρίς να τυφλωθούμε;

Γι' αυτό η γραφή του Βλαβιανού μιμείται τον προφορικό λόγο, αλλά αντίθετα από ό,τι κάνει ο Πλάτωνας στους «Διαλόγους» του, ο γραπτός λόγος εδώ κοροϊδεύει τον προφορικό, τον υπονομεύει, τον σατιρίζει, καταδεικνύει τη ματαιότητά του ως φορέα νοήματος. Είναι σαν ο Θεουθ να μη σιωπά όταν ο Θαμους-Αμμων επιτιμά και καταδικάζει τη γραφή, αλλά αντίθετως να του αντιμιλά και να τον κοροϊδεύει, γνωρίζοντας ότι ο βασιλεύς-πατέρας του δεν μπορεί πια να τον τιμωρήσει γιατί έχει προ πολλού πεθάνει – και συμβολικά.

Ο,τι έχουμε είναι γραφή. Όλα απορροφώνται από τη μαύρη τρύπα του γραμμένου κειμένου, του γράμματος που κείται, του περιθωριακού, παραβατικού θείου που αφηφά την πατρική τάξη του νοήματος των πραγμάτων και γκρεμίζει την ομό-νοια: Δεν υπάρχει έξω-κείμενο – il n'y a pas de hors-texte (Ντερνιτά, *Περί Γραμματολογίας*).

Ή με τα λόγια του Βλαβιανού:

I.

«Μπορώ να σας στείλω ποιήματα στο περιοδικό;» είπα.

«Οχι», είπα. «Δεν δημοσιεύουμε ποιήματα».

«Τότε τι;» είπα.

«Κείμενα» είπα.

«Και ποια είναι η διαφορά;» είπα.

«Καμία» είπα.

(What's the difference? σ. 88)

II.

Σε ποια τσέπη είναι τα κλειδιά;

Ξύπνησα κáθηθρος. Είχα μόλις δει έναν εφιάλτη, αλλά δεν θυμόμουν πολλές λεπτομέρειες. Μόνο ότι βρισκόμουν νύχτα έξω από το σπίτι μου και δεν μπορούσα να βρω τα κλειδιά να μπω. Ενιωσα ένα τρομερό κενό μέσα μου – αυτό που οι υπαρξιστές φιλόσοφοι μελέτησαν σε βάθος, κάνοντας πολύωρους περπάτους σε γερμανικά δάση ή καπνίζοντας πούρα μπροστά στο πορτρέτο του μεγάλου Γεωργιανού. Αποφάσισα να μείνω στο κρεβάτι και να εντρυφήσω πάλι στις σχετικές πραγματείες. Επιασα το *Είναι και το Μηνέν*. Οσο και να διάβαζα, το οντολογικό ζήτημα παρέμενε άλυτο. Σπκώθηκα από το κρεβάτι και σκέφτηκα να κάνω μερικές ασκήσεις. Λίγες κάμψεις και επικύψεις, τίποτα το δύσκολο. Τη στιγμή που βρισκόμουν μπρούμυτα στο πάτωμα, μπήκε στο δωμάτιο η Μαργαρίτα και με ρώτησε αν θέλω να πω έναν κυνό πορτοκάκι.

«Ναι» της είπα. «Είσαι ένας άγγελος! Είναι ακριβώς ό,τι χρειαζόμαι τώρα. *Ουσία!* Ουσία γεμάτη βιταμίνες! Κάτι να κρατηθώ στα πόδια μου επιτέλους. Δεν αντέχω αυτή την αγωνία. Να σκέφτομαι διαρκώς τον επικείμενο αφανισμό μου, το σκυλί του γείτονα να με κατασπαράζει, επειδή ψακουλεύω νευρικά τις τσέπες του παλτού μου!»

«Φτιάξ' τον μόνος σου» είπα.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
«ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ» ΤΟΥ ΧΑΡΗ ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ